

**A fogyasztók által indított devizahiteles perek jellemzői az alapul  
szolgáló tények és az érvényesített jogok szempontjából**

című

**Doktori (PhD) értekezés tézisei**

Készítette: Dr. Kis Tamás

Témavezetők:

Dr. Törőcsikné Prof. Dr. Görög Márta egyetemi tanár

Dr. Gyengéné Dr. habil. Nagy Márta egyetemi docens

Szegedi Tudományegyetem

Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola

Szeged, 2025.

## **Tartalomjegyzék**

|                                                                                                 |           |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------|
| <b>I. A téma időszerűsége .....</b>                                                             | <b>2</b>  |
| <b>II. A kutatás előzményei és indokai, a kutatási feladat azonosítása és a célkitűzés ....</b> | <b>3</b>  |
| <b>2.1. A kutatás előzményei és indokai .....</b>                                               | <b>3</b>  |
| <b>2.2. A kutatási feladat azonosítása .....</b>                                                | <b>4</b>  |
| <b>2.3. Célkitűzés .....</b>                                                                    | <b>6</b>  |
| <b>III. Alkalmazott módszerek .....</b>                                                         | <b>9</b>  |
| <b>IV. Az értekezés átfogó bemutatása, a főbb megállapítások .....</b>                          | <b>11</b> |
| <b>V. Új és újszerű tudományos eredmények .....</b>                                             | <b>26</b> |
| <b>VI. A disszertáció témakörében megjelent publikációk .....</b>                               | <b>28</b> |

## I. A téma időszerűsége

Az ezredforduló Magyarországnak parlamenti ciklusokon átívelő és talán legfontosabb közös célkitűzése volt az ország euroatlanti integrációs szervezetekhez – Európai Unió, NATO – történő csatlakozása. A NATO-csatlakozás – Csehországgal és Lengyelországgal együtt, elsőként a volt szocialista országok közül – 1999. március 12-én megvalósult, az Európai Unióba belépés pedig – további másik 9 állammal – 2004. május 1-jén. Különösen az uniós csatlakozás követelményeinek teljesítése állította nagy próbatétel elé a magyar társadalmat, hiszen a közösségi joganyag átvételéhez szükséges jogharmonizációhoz, illetve a belépési feltételek teljesítéséhez szükséges lépések kihatottak mindennapjainkra. A harmadik évezred küszöbén úgy tűnt, hogy az új évezred első évtizede alapvetően az EU-csatlakozás jegyében fog zajlani, függetlenül a belépés időpontjától. Néhány évvel az uniós csatlakozást követően azonban az Amerikai Egyesült Államokban kirobbant az a pénzügyi válság, amely kisvártatva az egész világra hatással volt, olyan folyamatokat indukálva, amelyek alól a magyar gazdaság és társadalom sem vonhatta ki magát. Országonként változó, hogy a 2008-as pénzügyi válság milyen módon és mértékben hatott világszerte. A magyar vonatkozású következmények közé tartozott a 2000-es évek elejétől egyre nagyobb volumenben megkötött deviza alapú kölcsönszerződések árfolyamváltozásból eredő adósi törlesztőrészletek jelentős mértékű megemelkedése, ennek további következményeként pedig – a jogalkotásban megnyilvánuló állami beavatkozás kezdetét inkább megelőzően, de azzal legalább egyidejűleg – egy új pertípus, a „devizaper”, vagy „devizahiteles per” megjelenése és néhány év alatt tömegessé válása a bíróságokon. A 2000-es években tömegessé váló, döntően svájci frank alapú hitelkihelyezés alapvetően nem számolt az árfolyamkockázattal, de annak 2008 után realizálódott mértékével biztosan nem, a nehéz helyzetbe került adósok által indított perek pedig alapvetően határozták meg a 2010-es évek bírósági eljárásait. A téma aktualitását mutatja, hogy az Európai Unió Bíróságán (EUB) a 2010-es évek kezdete óta folyamatosan és jelenleg (2025-ben) is voltak, vannak magyar bíróságok által devizahiteles perben kezdeményezett előzetes döntéshozatali eljárások. Még ha jelentősen csökkent is a folyamatban lévő devizahiteles perek száma a 2010-es évek elejéhez és közepéhez képest, e perek egy része – évtizeddel a 2014-es jogalkotási hullám után – még mindig folyamatban van, és évekkal 2014 után is indultak új peres eljárások.

## **II. A kutatás előzményei és indokai, a kutatási feladat azonosítása és a célkitűzés**

### **2.1. A kutatás előzményei és indokai**

A bírósági szervezetben végzett mintegy másfél évtizedes munkám, ezen belül a több mint egy évtizedet felölelő eddigi ítélkezési tevékenységem<sup>1</sup> egybeesett a devizahiteles perek megindításával, tömegessé válásával és a részben ezzel párhuzamosan, részben ezt hosszabb-rövidebb idővel követő tárgybeli jogalkotással és jogalkalmazással. Önmagában a perek eljárás- és anyagi jogi kereteit meghatározó változások mélysége és összevont gyorsasága nagy feladat elé állította az e perekben eljáró jogalkalmazókat, bírákat és jogi képviselőket egyaránt. A felmerült kérdésekben releváns jogalkotási és jogalkalmazási aktusok – akár az elfogadott és hatályba lépett jogszabályok, akár a Kúria és az EUB által meghozott jogalkalmazási iránymutatások – értelmezése és peres jogvitákra adaptálása folyamatos és az aktuális változásokat folyamatosan lekövető odafigyelést igényelt a jogalkalmazás minden szereplőjétől. A pertípus meglátásom szerint még korántsem tekinthető jogtörténeti mementónak, melyet igazol, hogy az értekezés elkészítésének időszakában folyamatban volt az EUB előtt a Kúria által kezdeményezett és C-630/23. számon lajstromozott előzetes döntéshozatali eljárás; az EUB döntését követően a Kúria állást foglalt a további jogalkalmazás irányát és tartalmát illetően. Mindazonáltal a devizahiteles perek immáron másfél évtizedes időszaka, ezen belül pedig – a dolgozatban kifejtettek miatt – a jogalkotásban és jogalkalmazásban egyaránt kulcsévnek tekinthető és a további jogalkalmazási irányokat alapvetően meghatározó 2014-hez képest is évtizedes távlat alkalmat ad egy ellenőrizhető tényeken alapuló szempontrendszer szerint elkészített mérleg megvonására. E balansz meglátásom szerint kizárólag abban az esetben tekinthető hitelesnek és tudományosan alátámasztottnak, ha a szükséges és több megközelítésből kiinduló elméleti háttér ismertetésén kívül egyedi ügyekben lefolytatott kutatásokon is alapul. Az elméleti háttér bemutatása pedig leginkább azért szükséges, mert magyarázatul szolgálhat a kutatások alapján kialakult kép értelmezéséhez és kontextusba helyezéséhez.

---

<sup>1</sup> 2009. szeptember 1. óta dolgozom a bírósági szervezetben és 2014. február 15-étől bíróként.

## 2.2. A kutatási feladat azonosítása

A jelen dolgozat tárgya és egyben célja a fogyasztók által indított devizahiteles perek ténybeli alapjainak és a keresetekben jellemzően érvényesített jogoknak a bemutatása. A releváns szakirodalom és a nyilvánosan hozzáférhető forrásokon alapuló tényanyag tanulmányozásán és feldolgozásán túl elengedhetetlen, egyedi ügyekre vonatkozó kutatások lefolytatásának előfeltétele volt a kutatás forrásának és valamennyi releváns komponensének meghatározása. Azt kellett tehát meghatározni, hogy mely időintervallumon belüli, milyen előzetes szempontok alapján kiválasztott ügyekre terjedjen ki a kutatás. A kutatással szemben támasztott egyik legfontosabb követelmény a reprezentativitás. Andorka Rudolf meghatározásában a reprezentatív minta az alábbiit jelenti: „...a statisztikai mintavétel elmélete szerint megfelelően kiválasztott minta esetén elég a teljes sokaságnak egy kis részét megkérdezni ahhoz, hogy meglehetősen pontos képet kapjunk a teljes sokaságról, pontosabban, hogy a minta alapján kapott eredményeket viszonylag kis hibahatárral kiterjeszthessük, általánosíthassuk a teljes sokaságra.

A megfelelő mintavétel azt jelenti, hogy a vizsgálni kívánt sokaság minden tagjának egyenlő esélye kell hogy legyen ahhoz, hogy a mintába kerüljön, vagyis hogy véletlenszerűen kell kiválasztani a mintába kerülő és megkérdezett személyeket, családokat, lakásokat stb. Az ilyen módon kiválasztott mintát nevezzük reprezentatív mintának.” (Andorka Rudolf: Bevezetés a szociológiába. Osiris Kiadó, Budapest, 1997. 103. oldal.) „Reprezentatívnak tekinthetjük azt a mintát, melynek legfontosabb jellemzői nem térnek el lényegesen a sokaság megfelelő jellemzőitől. Mindez azt is jelenti, hogy a reprezentativitás csupán viszonylagos lehet, függ a fontosnak tartott sokasági jellemzőktől.” [Pintér József, Rappai Gábor: A mintavételi tervek készítésének néhány gyakorlati megfontolása. Marketing & Menedzsment, 2001. (35. évfolyam), 4. szám, 4-10. oldal. 4. o.] A mintavétel reprezentativitást biztosító jellege kapcsán döntően a – folyamatos változások lekövetésében is megnyilvánuló – saját jogalkalmazási tapasztalataimon alapuló előzetes véleményt vettem alapul. Bóna István régészprofesszornak tulajdonítják azt a mondást, miszerint „prekonceptióval nem szabad, de anélkül meg nem érdemes.” Ennek szellemében azt feltételeztem, hogy bármilyen, a devizahiteles perekben lefolytatandó reprezentatív kutatásnak ki kell terjednie a Kúrián

folyamatban volt egyedi ügyekre. Mégpedig azért, mert a Kúria a magyar bírósági szervezet egyetlen, általános országos hatáskörű bírósága, amely biztosítja az adatfelvétel országos lefedettségét. A kúriai kutatás mellett szóló további érv a határozatok külön kutatási engedélyt nem igénylő elérhetősége, lévén, hogy azok világhálóra történő anonimizált közzététele jogszabályi kötelezettség. A Kúriánál alacsonyabb szintű bíróságokon folyamatban volt ügyekben meghozott jogerős határozatok közzététele szintén jogszabályi előírás, ezek bármilyen szempontú kutatása azonban kizárólag akkor reprezentatív, amennyiben egy adott bírósági szinten meghozott valamennyi határozatot, vagy legalábbis azonos szempontok alapján meghatározott részét felöleli. Ez utóbbi kutatás ellen azonban két érv szólt. Elsőként az, hogy a négyszintű magyar bírósági szervezetrendszerben a legáltalánosabb jogorvoslatnak tekinthető fellebbezés alapján indult másodfokú eljárás alapján jogerős határozatokat hozó bíróságok (a járás- és kerületi bírósági elsőfokú bíróságok esetén a törvényszékek, az elsőfokú bíróságként eljáró törvényszékek esetében az ítélőtáblák) valamennyi határozatának áttekintése meghaladja egy reprezentatív mintavétel kereteit, az már egy általános, minden határozatra kiterjedő minta. Másodszor pedig az, hogy a jogerős döntések alapján a Kúrián folyamatban volt ügyekben (rendkívüli jogorvoslat keretében, tehát felülvizsgálati eljárásban) meghozott határozatok közös halmazt képeznek: a rendkívüli jogorvoslati eljárás során meghozandó határozat előfeltétele a jogerős határozat. Ezért a Kúriánál alacsonyabb szintű bíróságok által meghozott és közzétett határozatokra irányuló kutatást szükségtelennek tartottam.

További prekoncepcióm saját szolgálati helyem e perekben tapasztalható kiemelt szerepén alapult. Azt feltételeztem, hogy egy Fővárosi Törvényszéken lefolytatandó alapkutatás eredményei érdemben hozzájárulhatnak a kutatási eredményekhez. A Fővárosi Törvényszék meghatározó jelentőségét három körülményre alapítottam. E bíróságnak ugyanis az értekezés integráns részét képező, a 2010-es évek jogalkotását és jogalkalmazását bemutatni hivatott, valamint a peres statisztikákról szóló fejezet több releváns része alapján – leginkább három okból – kiemelt jelentősége volt. (i) A közzétett ügyforgalmi statisztikák alapján a Fővárosi Törvényszék ügyvolumene folyamatosan elérte, vagy felülmúlta a Budapest Környéki Törvényszéken (és egyes években a Szegedi Törvényszéken) kívüli valamennyi további törvényszék összesített adatait. (ii) Kifejezetten a Fővárosi Törvényszék ügyterhének csökkentése érdekében történt meg 2014. január 1-től

a perrendtartási illetékességi szabály módosítása. E rendelkezés éppen a „kulcsév” kezdetén lépett hatályba és mutatja e bíróság devizahiteles perekbeli felülreprezentáltságát. Közvetve, további adatok elemzése alapján szintén igazolható, hogy az illetékességi szabály változása nem eredményezte automatikusan a Fővárosi Törvényszék tárgybeli ügyterhének számottevő csökkenését. (iii) Az EUB és az Alkotmánybíróság előtt folyamatban volt, devizahiteles ügyekben indult eljárások meghatározó részét a Fővárosi Törvényszéken folyamatban volt ügyekben eljáró bírák kezdeményezték. E három körülménytől függetlenül is azt feltételeztem, hogy a Fővárosi Törvényszék túlsúlyát alá fogják támasztani a kúriai kutatás adatai. (Ezt a feltételezést e kutatás igazolta is.) A törvényszéki kutatás esetében úgy véltem, hogy a világhálón közzétett határozatok vizsgálatához képest többlettartalmat adhat a tudományos eredményekhez egy előre meghatározott szempontok alapján kiválasztott ügyekre kiterjedő kutatás, amely azonban kizárólag kutatási engedély alapján folytatható le. E kutatás mozgásterét növelte, hogy nem kizárólag a peres eljárást befejező határozatokra irányulhatott, hanem egyéb peres iratokra is, értelemszerűen amennyiben kiterjed rá a kutatási engedély.

A kutatásokon kívül esett annak vizsgálata és kimutatása, hogy a peres eljárások milyen eredménnyel zárultak, erre vonatkozó hipotézist sem fogalmaztam meg. A peres igényérvényesítés eredményességének vizsgálata nem csupán a leíró szándék miatt esett az alapkutatás körén kívül, hanem azért is, mert az ügyek jelentős része a vizsgált időszakban nem zárult le jogerősen, ezért e pertípusra nézve a 2020-as évek első felében – néhány kérdést kivéve – még nem fogalmazhatók meg általános jellegű megállapítások az igényérvényesítés eredményességéről.

### **2.3. Célkitűzés**

Előzetesen négy, e pertípusra a lefolytatandó kutatások alapján is igazolandóan markánsan jellemző hipotézist fogalmaztam meg.

1. Hipotézis: A devizahiteles perekben érvényesített jogcímek szerkezete szignifikánsan megváltozott a 2014-es DH törvények elfogadását követően.

E hipotézis alapja, hogy saját jogalkalmazási tapasztalataim alapján azt a feltevést fogalmaztam meg és kíséreltem meg bizonyítani, a fogyasztók részéről a pénzügyi intézményekkel szemben a 2010-es évek elejétől indított deviza alapú fogyasztói kölcsönszerződésekkel kapcsolatos perekben érvényesített jogra – annak tartalmára, az előterjesztett jogcímekre stb. – alapvetően kihatottak a 2010-es években, főként 2014-ben elfogadott törvények. Az igényérvényesítés tartalmára hatással voltak a Kúria által a tárgyban meghozott, a bíróságok számára kötelezően alkalmazandó – adott esetben a DH törvények értelmezése kapcsán releváns – jogegységi határozatai, egyéb iránymutatásai, és az EUB által előzetes döntéshozatali eljárások során meghozott határozatok is. (Ez utóbbiak közvetve, a Kúria jogértelmezésén keresztül is érvényesültek.) Ezek együttesen azt eredményezték, hogy a devizahiteles perek az érvényesített jog szempontjából legfeljebb egy adott időpillanatban képeztek homogén egységet, a vizsgált időintervallumban azonban bizonyosan nem, éppen ellenkezőleg: teljesen más képet mutattak a 2010-es évek első, mint a második felében, miközben a peres eljárások ténybeli alapjai lényegében véve mindvégig ugyanazok voltak. A statikus ténybeli alaphoz képest az érvényesített jogban dinamika volt tapasztalható.

2. Hipotézis: A 2014 utáni jogérvényesítés két fő iránya az árfolyamkockázati tájékoztatás miatti tisztességtelenségi keresetek, valamint olyan alternatív jogcímek előterjesztése, amelyek esetében a bíróságoknak nem kellett megkövetelnie a fogyasztótól a 2014-től kötelezően előadandó kereseti többlettartalmat.

A fogyasztók által érvényesített jog változásának irányára vonatkozó feltevésem lényege abban áll, hogy bár a jogérvényesítés alapját döntő többségében mindvégig valamilyen jogcímen állított érvénytelenség képezte, azonban míg a jogalkotás és jogalkalmazás szempontjából egyaránt kulcsévnek tekinthető 2014 előtt a perek túlnyomórészt valamilyen külön jogszabályi előírásban tilalmazott érvénytelenség megállapítására irányultak, 2014 után ezek a jogcímek visszaszorultak, és egyre inkább uralkodóvá vált az árfolyamkockázati tájékoztatás hiányára vagy elégtelen voltára alapított igényérvényesítés. További, a peres igényérvényesítésben kimutatható releváns változásként a 2014-es törvényalkotással korlátok közé szorított keresetindítás – és esetlegesen más tényezők – miatt kimutatható olyan alternatív jogcímek előterjesztése is, amelyek esetében a



bíróságoknak nem kellett megkövetelnie a fogyasztótól a 2014-től kötelezően előadandó összecszerű jogkövetkezményi keresetet.

3. Hipotézis: A fogyasztói igényérvényesítés 2014 után döntően a jogalkotással nem rendezett érdeksérelmek orvoslására irányult.

Amíg az 1. és 2. hipotézis arra tartalmaz igazolandó felvetéseket, hogy miben áll a devizahiteles jogalkotás és jogalkalmazás hatása az érvényesített jog tartalmára és irányára, a 3. hipotézis e hatások indukáló tényezőjére fókuszál. Feltételezésem szerint a devizahiteles perek a 2010-14 közötti parlamenti ciklus átmeneti, majd a 2014-es ciklus elején lezajlott és végleges jellegűnek deklarált tárgybeli törvényalkotása ellenére azért folytatódtak, e pertípus azért nem tekinthető múlt időbe a 2020-as években, mert a devizahiteles jogalkotási termékek – a törvények normaszövegei, e jogszabályok indokolása és a tárgyhoz kapcsolódó további jogalkotói aktusok alapján – nem irányultak a fogyasztói eladósodást leginkább kiváltó tényező(k) szerződéskötésig, vagyis ex tunc hatállyal történő utólagos kiküszöbölésére. Másként fogalmazva: a peres fogyasztói igényérvényesítés 2014 után döntően a jogalkotással nem rendezett érdeksérelmek orvoslására irányult. E hipotézis annyiban kapcsolódik az 1. és 2. hipotézishez, hogy míg ez utóbbiak leíró jelleggel tartalmazzák az állított változás tartalmát és irányát, e 3. egy lehetséges magyarázatot ad a változások okára. A hipotézis igazolásának elengedhetetlen feltétele a perek mennyiségére vonatkozó releváns és az ügyvolumen alakulását érdemben tartalmazó adatok és adatösszesség elemző jellegű bemutatása. Az adatgyűjtés abban az esetben tekinthető tudományosan alátámasztottnak, amennyiben valamennyi közzétett ügyszorgalmi adatra kiterjed, ez azonban azt is jelenti, hogy a közzétett adatok gyűjtésének időintervalluma határozta meg a statisztikai adatismertetés és –elemzés kereteit.

4. Hipotézis: A devizahiteles perek területi koncentrációja állandó, e perek túlnyomó többsége mindvégig a központi régióban összpontosult.

Míg a 3. hipotézis a devizahiteles perek számából, volumenéből, tehát kvantitatív tényezőkből kiindulva állítja e pertípus érvényesített jog változásában beálló változásai dacára fennálló folyamatosságát, a 4. hipotézis a mennyiségi tényezőkhöz kapcsolódódva a perek területi koncentrációja állandóságának igazolásául szolgál. Feltételezésem szerint

– dacára a 2014-ben hatályba lépő illetékességi szabályváltozásnak – e perek túlnyomó többsége mindvégig a központi régióban, tehát a Fővárosi Törvényszéken és a Budapest Környéki Törvényszéken, illetve az e törvényszékek illetékességi területén működő kerületi- és járásbíróságokon koncentrálódott. A devizahiteles perek ilyen mértékű felülreprezentáltságát nem indokolta sem a központi régió lakosság száma, sem a polgári perekben alkalmazandó általános illetékességi szabály.

A perekben érvényesített jog alapjául szolgáló tények kapcsán szükségtelennek tartottam hipotézis megfogalmazását. Ennek indoka, hogy az értekezés peres eljárások alapjául szolgáló helyzetet bemutató részének rendeltetése éppen a ténybeli alapok ismertetése, tehát annak felvázolása, hogy milyen időintervallumon belül megkötött és mely kirovó pénzneme(ke)t meghatározó szerződéseket kötöttek a pénzügyi intézmények és az adósok. A 2000-es évek folyamataiból megállapítható tények és a döntően a 2010-es években lezajlott perek tényállásainak egybevetése eredményezhet releváns azonosságokat és különbségeket, de ennek meglátásom szerint nincs érdemi tudományos hozadéka. Mindez azonban nem jelenti a peresítés alapjául szolgáló, előzetesen rögzített szempontok alapján meghatározott tények gyűjtésének szükségtelenségét.

### **III. Alkalmazott módszerek**

A hipotézisekből egyértelműen következett az értekezés tárgyát és egyben legfontosabb fogalmát jelentő „devizahiteles per” definiálása. A jelen értekezésben devizahiteles per fogalma alatt kizárólag a deviza alapú hitelek (vagyis a devizában nyilvántartott, de forintban folyósított vagy törlesztett hitelek) alapján az adósok részéről a pénzügyi intézményekkel szemben indított eljárásokat értem, a dolgozatnak nem tárgya sem a forinttól eltérő pénznemben folyósított és törlesztett hitelekkel kapcsolatos, sem a pénzügyi intézmények által az adósokkal szembeni követelés érvényesítésére irányuló per. E definíció pozitív aspektusból nézve felvet további tisztázásra szoruló kérdéseket, így azt, hogy mi tartozik a deviza alapú hitel/kölcsön fogalmába, továbbá, hogy e pertípusba tartozónak tekintem-e a speciális, a perrendtartásban szabályozott végrehajtás megszüntetése és korlátozása iránt indított pereket? Mivel devizahiteles per alatt a Kúria

6/2013. számú PJE határozata (6/2013. PJE) rendelkező része 1. pontjában és az ahhoz tartozó indokolásban meghatározott tartalmú szerződésekkel kapcsolatos, a fogyasztók részéről a pénzügyi intézményekkel szemben indított és döntően, de nem kizárólag a szerződés részbeni vagy teljes érvénytelensége, és/vagy létre nem jöttének megállapítására irányuló pereket értem, azok tárgya a deviza alapú hitel-, kölcsön- és pénzügyi lízingszerződések köre. A 6/2013. PJE fogalmának alapul vétele biztosítja a nagyobb spektrumú kutatási merítést, továbbá mivel ez a fogalom-meghatározás a kúriai jogalkalmazási iránymutatások kibocsátásának kezdeti időszakába esett, a jogalkotási és jogalkalmazási fejezetből kitűnően minden korábbi jogalkotási és jogalkalmazási aktus is ezzel van összhangban, ily módon pedig elkerülhető az értekezésbeli fogalomhasználat ettől való különbözősége. (Az ettől eltérő egyetlen, de a lényegét nem érintő különbség a kutatások lefolytatásának módszertana kapcsán meghatározott fogalom, ennek azonban a későbbiekben kifejtettek miatt kizárólag a kutatással érintett ügyek ténybeli alapjait jelentő szerződések megkötésének időintervalluma miatt van jelentősége.) A végrehajtás megszüntetése és korlátozása iránti perek kirekesztését semmi nem indokolta; az, hogy e perek ténybeli alapja és az alkalmazandó eljárási szabályok összessége speciális, meglátásom szerint növeli a dolgozat megállapításainak hitelességét. A fogalom-meghatározás negatív aspektusból kiindulva annak tisztázását is megköveteli, hogy mely peres eljárásokat nem tekintetem devizahiteles pernek. Az értekezés nem terjedt ki a pénzügyi intézmények fogyasztókkal szemben indított, a fogyasztói tartozás megfizetésére irányuló kereseteken alapuló perek vizsgálatára, amelyekben a fogyasztók védekezésük részeként érvénytelenségi kifogást, esetlegesen viszontkeresetet terjeszthettek elő. Ebből következően arra sem, hogy kimutatható-e különbség a fogyasztók által indított perekben a keresetben előadott és a velük szemben indított peres eljárások során esetlegesen előterjesztett érvénytelenségi kifogásban és/vagy viszontkeresetben érvényesített jog között. E peres eljárások értekezésbeli mellőzését három tényező indokolta. (i) A fogyasztók által indított perekhez képesti fordított perbeli pozíció azt is eredményezi, hogy a keresetet a pénzügyi intézmény terjeszti elő, melyhez képest esetleges, hogy a fogyasztó védekezése olyan jellegű-e, ami az érvényesített jog szempontjából releváns lehet. Amennyiben ugyanis védekezése csupán a kereseti követelés összecszerúségének valamilyen mértékű vitatására irányul, a jogalapéra azonban nem (mert számszakilag hibásnak tartja a követelés levezetését, pl. mert azt állítja, hogy a követelt összeg egy részét megfizette, vagy az nem esedékes stb.), akkor nincsen a fogyasztói jogérvényesítés

szempontjából előadott állított joga. Ettől eltérő helyzet, ha a per során érvénytelenségi kifogást és/vagy viszontkeresetet terjeszt elő. Összességében e perbeli pozíciók esetében fennáll ugyan a fogyasztói jogérvényesítés lehetősége, de az egyáltalán nem biztos, szemben a fogyasztók által indított peres eljárásokkal. (ii) A Kúria és az EUB által meghozott határozatok, jogalkalmazási iránymutatások, illetve jogalkalmazási aktusok tartalmukból következően a fogyasztói jogérvényesítésre vonatkoznak. Ez utóbbinak minden, a fogyasztók által indított per része, az (i) pontban kifejtettek miatt azonban nem tartoznak automatikusan ebbe a körbe a pénzügyi intézmények által indított perek. (iii) Saját jogalkalmazási tapasztalatomból kiindulva azt feltételeztem – és ezt a statisztikai adatgyűjtés igazolta –, hogy a bíróságokon 2013. november 1-től bevezetett devizahiteles peres adatgyűjtés nem terjedt ki a fogyasztók ellen a pénzügyi intézmények által indított perekre, így e peres eljárások számára, nagyságrendjére nézve nem állnak rendelkezésre releváns adatok. Ennek hiányában e perekről nem fogalmazhatók meg statisztikákkal alátámasztott megállapítások.

A fentiekben kifejtettek miatt a kutatásokkal azonos kiindulási alaphól kiindulva, de kétirányú megközelítést alkalmazva kíséreltem meg igazolni az 1. és 2. hipotézist. A kutatások közös fundamentuma, hogy egyedi ügyekre kiterjedő adatgyűjtésen és -elemzésen alapul. A kúriai határozatokra irányuló kutatást meghatározta az a tényező, hogy annak kizárólag az anonimizált határozatok képezték a tárgyát. Ebből következően a kutatómunka a határozatokból kinyerhető tények, adatok összegyűjtésére koncentrálódhatott. Ennél sokrétűbb lehet a törvényszéki kutatás, legalábbis az érintett peres iratokat illetően.

#### **IV. Az értekezés átfogó bemutatása, a főbb megállapítások**

A dolgozat „A devizahitelezés kialakulása és 2000-es évekbeli gyakorlata Magyarországon” címet viselő II. fejezete – a peres eljárások alapjául szolgáló helyzet – a főbb tények és folyamatok – vázlatos bemutatására szolgál. E fejezet rendeltetése tehát a kontextusba helyezés. A 2000-es években kialakuló, majd néhány év alatt tömegessé váló devizahitelezés valamennyi közgazdasági vetületének részletezése a jelen értekezés

keretein kívül esik, a főbb tényezők és folyamatok bemutatása azonban szükséges. Ezzel szemben a jogi szabályozási keretek ismertetése feltétlenül a tárgyhoz tartozik, mivel ez az „origója” a későbbi jogalkotásnak és jogalkalmazásnak. Ebben az – előzményi ismertetésnek és fogalmi tisztázásnak egyaránt tekinthető – fejezetben három kérdésre térek ki, nevezetesen a deviza alapú hitel meghatározására; arra, hogy milyen jogi környezetben terjedt el; továbbá mely tényezők hatottak közre abban, hogy a 2000-es években alapvető hitelfajtává vált. E nagyjából évtizednyi időszak rezüméje abban áll, hogy ez az időintervallum jelenti a későbbi peresítések ténybeli alapjait, legfőbb sajátossága pedig abban, hogy a deviza alapú hitelezés a rá vonatkozó fogalom-meghatározás és egyéb speciális szabályozás nélkül, az üzleti-gazdasági életben elindult folyamatok eredményeként terjedt el és vált dominánssá a hitelezési piacon. Hangsúlyt helyeztem a 2008 után kialakult hitelválságra vonatkozó releváns adatok bemutatására. A fejezet végén röviden érintem a devizahitelezés alakulását a többi visegrádi országban.

A III. fejezet („Devizahiteles jogalkotás és jogalkalmazás”) tárgyában különbözik a II. fejezettől, azonban az utóbbi szerves következménye, kronológiailag pedig a folytatása. Az előzménynek tekinthető II. fejezet azt mutatja be, hogy miért és miként alakult ki a 2000-es években a devizahitelezés – néhány ágazati jogszabályi előírást leszámítva – rá vonatkozó speciális rendelkezések nélkül, alapvetően az üzleti-gazdasági életet szabályozó jogi keretek között. A döntően 2008-2009-ig tartó deviza alapú hitelezés egyik következménye a konstrukció jellegadó sajátosságának tekinthető árfolyamkockázatból eredő lakossági eladósodás egyre növekvő mértéke, amely a kérdéskör társadalmi problémává válását eredményezte. A devizahitelesek helyzete évekig tartó, folyamatos jogalkotási és jogalkalmazási lépéseket indukált. A jogalkotás szükségessége a kérdés időközben társadalmi problémává válásának felismeréséből eredt és kezdettől fogva egyaránt magában hordozta az átmeneti és végleges jellegű megoldások lehetőségét. (Természetesen adódik és megválaszolandó az a kérdés, hogy mi tekinthető a probléma ideiglenes és végleges megoldásának.) A jogalkalmazási iránymutatások kibocsátásának szükségessége a devizahiteles perek egyre növekvő számából és a perekben felmerülő kérdések megválaszolásának követelményéből eredt. A két hatalmi ág feladat- és hatáskörének eltérő jellege ellenére a jogalkotás és jogalkalmazás számos vonatkozásban hatott egymásra. Állításom, hogy ennek oka az, vagy legalábbis az is volt, hogy a jogalkotó kezdetben egyes kérdéseket nem tekintett jogalkotási úton rendezendőnek és fordítva, a Kúria eleinte

kifejezetten hangsúlyozta, hogy egyes kérdéseket nem tekint jogalkalmazásiaknak. Mindezekből következően véleményem szerint az egyes állami és uniós hatáskörök gyakorlására jogosult szervezeteknek – az Országgyűlésnek, a Kúriának, az Alkotmánybíróságnak, valamint az EUB-nek – a 2010-es években a devizahitelezéssel, vagy azt is érintően elfogadott, illetve meghozott jogalkotási, jogalkalmazási, jogértelmezési, normakontroll stb. aktusai külön-külön, önmagukban nem, kizárólag valamennyi releváns további tényezővel összefüggésben és azok tükrében értelmezhetőek. E fejezetnek nem célja a jogalkalmazási iránymutatások által vagy törvényhozási úton értelmezett, szabályozott egyes releváns anyagi jogi jogintézmények, fogalmak részletező magyarázatának kifejtése; annyiban térek ki rájuk, amennyiben a teljes spektrum bemutatása érdekében szükséges. E megszorítás nem érvényes az anyagi jogi igényérvényesítésre kiható, egyes eljárásjogi jogszabályi előírásokat módosító, illetve új rendelkezéseket, többletkövetelményeket előíró jogalkotásra, mivel az mindvégig alapvetően meghatározta a devizahiteles perek kereteit és irányait. A III. fejezet dolgozatbeli funkciója kettős: egyaránt szolgál a devizahiteles pereket meghatározó jogalkotási és jogalkalmazási keretek bemutatására, valamint a lefolytatott kutatások alapjául szolgáló keretrendszer igazolására. Az utóbbi azt jelenti, hogy a devizahiteles perekben érvényesített jogot alapvetően meghatározták, de legalábbis alakító jelleggel hatottak rá a III. fejezetben ismertetett jogszabályok, különösen a 2014-ben elfogadott devizahiteles törvények egyes anyagi és eljárásjogi előírásai, valamint a kúriai jogalkalmazási iránymutatások. E fejezet tehát közvetve és annyiban kapcsolódik az 1. és 2. hipotézis igazolásához, hogy bemutatja a statikus perbeli ténybeli alapokhoz képest az érvényesített jogban tapasztalható dinamika kiváltó tényezőit.

A „Devizahiteles perek az országos statisztikák tükrében” címet viselő IV. fejezet célja annak igazolása, hogy a devizahiteles perek a 2010-es évek kezdetétől mindvégig a rendes bírósági szervezet polgári peres eljárásainak markáns részét képezték, ezen kívül néhány alapvető tendencia bemutatása. A közzétett és felhasználható ügyforgalmi és egyéb statisztikai adatok, valamint adatelemzések alapján – bizonyos időintervallumban legalábbis – bemutatható a „devizahiteles per” polgári peres eljárásokon belüli nagyságrendje, miként néhány sajátossága is. A statisztikai fejezet két feltevés szempontjából is releváns: a 3. hipotézis igazolásához szükséges a peres ügyvolumen bemutatása, a 4. hipotézis bizonyításához pedig a perek területi eloszlására vonatkozó

adatok ismertetése. A rendelkezésre álló statisztikák nem fedik le a teljes releváns időintervallumot és az adatfelvétel módszertani hiányosságai miatt bizonyos fenntartásokkal vehetők figyelembe, ezek azonban meglátásom szerint nem befolyásolták a releváns hipotézisek igazolása során történő figyelembe vehetőségüket. A devizahiteles perekről közzétett adatok hiányosak és adattorzító hatással bírnak, ezzel együtt is megfogalmazhatók statisztikailag alátámasztható általános jellegű megállapítások. A devizahiteles ügyérkezés volumenére és a teljes, adott időszakra vonatkozó polgári peres ügyérkezéshez viszonyított arányára és nagyságrendjére nézve 2014-től 2019. I. félévéig állnak rendelkezésre adatok. A 2014-es ügyérkezéshez képest 2015-ben és 2016-ban is emelkedett az ügyvolumen, a legtöbb ügy 2016-ban indult, amikor a teljes polgári peres ügyérkezés közel 10%-át tette ki. A 2016-os számokhoz képest 2017-ben és 2018-ban egyaránt csökkent az ügyszám. Összességében 2014 és 2019. I. féléve között 2016-ig az ügyérkezés emelkedett, azt követően csökkent, továbbá az ügyvolumen csökkenésére vonatkozó hézagos információk alapján a növekedés már 2012-13-ban számottevő volt. Az adatok alapján megállapítható, hogy a 2014-es devizahiteles törvényalkotás során elfogadott és még abban az évben hatályba lépő törvények 2015-2018-ban nem voltak ügyvolumencsökkentő hatással. A devizahiteles törvények devizahiteles perek volumenére gyakorolt hatása (pontosabban az, hogy néhány éves viszonylatban biztosan nem eredményezték az ügyvolumen csökkenését) tehát igazolódni látszik. Egyértelmű következtetés vonható le az ügyek területi eloszlására nézve is, annak dacára, hogy a járás- és kerületi bírósági, valamint törvényszéki ügyérzéseket összevontan tartalmazzák a statisztikák. Az adatközléssel érintett években a Fővárosi Törvényszék, valamint az illetékességi területén működő kerületi bíróságok az országos ügyérkezés 42-51%-át tették ki, és pedig az időszak végén e sáv felső határával. A Fővárosi Törvényszék utáni második legtöbb érkezés a Budapest Környéki Törvényszéken (BKT) és illetékességi területén működő járásbíróságokon volt, 7-11% között. E számokból láthatóan a központi régió ítélkező fórumaiban mindvégig az országos ügyérkezés több mint 50%-át meghaladóan érkeztek új ügyek, 53-61% közötti arányban. Lényegében ugyanezek az arányok mutathatók ki az ítélőtáblák illetékességi területén működő bíróságok kapcsán is: a Fővárosi Ítélőtábla illetékességi területéhez tartozóak esetében 56-63% között alakult az érkezés. Az ügyérkezés központi régióra koncentrálódása kapcsán legalábbis kérdéses, hogy az 1952. évi III. törvénybe (a régi Pp.-be) beiktatott 30/A. § elérte-e a jogalkotói célt.

Az V. fejezet a devizahiteles perekben lefolytatott alapkutatás indokainak, módszertanának, adatainak, valamint a kutatás értékelésének és hipotézisokkal való egybevetésének ismertetése. E fejezet legalább közvetve valamennyi hipotézishez kapcsolódik, ezen belül a kutatások az 1. és 2. hipotézis igazolására szolgáló legfontosabb eszközök. Ezért e hipotézisok igazolásának szándéka a kutatások legfontosabb indoka. A 4. hipotézist a kutatások közül a kúriai közvetve, a központi régió felülvizsgálati eljárásbeli túlsúlyának folyamatosságával igazolhatja. A két kutatás módszertana több vonatkozásban azonos. Az alapkutatások a fogyasztók által a pénzügyi intézményekkel szemben a 6/2013. PJE rendelkező része 1. pontjának 1. mondatában és a 2014. évi XXXVIII. törvény (DH1 tv.) 1. § (1) bekezdésében meghatározott deviza alapú hitel-, kölcsön- és pénzügyi lízingszerződésekkel (együttesen: deviza alapú kölcsönszerződésekkel) kapcsolatos peres eljárásokra terjedtek ki. (A DH 1 tv. rendelkezése a 6/2013. PJE-hez képest annyi többlettartalmat hordoz, hogy meghatározza a törvény hatálya alá tartozó szerződések megkötésének időszakát, mégpedig 2004. május 1-től 2014. július 18-áig terjedő időintervallumban. Ténylegesen a 2004. május 1-jei időpontnak van relevanciája, mivel 2010 után – a III. fejezetben ismertetett 2010-es jogszabály-módosításból következően – már nem kötöttek szerződéseket. A kutatások tehát a 2004. május 1-jén és azt követően megkötött szerződések tárgyában indult jogvitákra terjedtek ki.) A peres jogviták alanyainak és perbeli pozícióinak fenti meghatározása, valamint az értekezés tárgya értelemszerűen azt is eredményezte, hogy a dolgozat nem vizsgálta a fogyasztónak nem minősülő jogalanyok által indított pereket, miként azokat az eljárásokat sem, amelyek tárgyát a fogyasztókon és a pénzügyi intézményeken kívüli jogalanyok közötti szerződések képezték. A kúriai kutatás a Kúria által 2012. január 1. és 2021. december 31. között egyedi ügyekben rendes és rendkívüli jogorvoslati eljárás során meghozott határozatokra terjedt ki. Az időintervallum meghatározásánál a következő tényezőket vettem alapul. (i) A tipizáláshoz szükséges volt egy nagyobb merítésű, legalább 5 éves időszak vizsgálata. (ii) A vizsgált időszakba több éves „kifutással” bele kell esnie a 2014 előtti és utáni éveknél, mégpedig a kutatási hipotézisek minél szélesebb körű vizsgálhatósága érdekében. (iii) Ez utóbbit az támasztja alá, hogy a Kúria egyedi ügyekben meghozott határozatainak döntő többsége felülvizsgálati eljárásbeli. A felülvizsgálati eljárásokat megelőzi az első- és másodfokú eljárás, ezek együttes tartama jellemzően 2-4 év (amennyiben nem került sor az elsőfokú ítélet hatályon kívül helyezésére). Tehát ha pl. 2014-ben került egy ügy felülvizsgálati kérelem folytán a Kúriára, a per jó eséllyel 2010-12 között indult. Ebből



következően a 2014-es jogalkotási és jogalkalmazási változások kúriai „lecsapódása” ehhez az évhez képest több esztendővel később érzékelhető és mutatható ki, amennyiben kimutatható. (iv) A 2014-es évhez képesti további, a vizsgálandó időszak tartalmát befolyásoló, azt növelő tényező a peres eljárások DH1 tv. 16. §-a szerinti, túlnyomórészt 2014-es felfüggesztése. Pl. egy 2016-ban újraindult elsőfokú eljárásban 2017-es elsőfokú és 2018-as másodfokú ítélettel számolva a felülvizsgálati eljárás 2018-19-ben kezdődhetett el. (v) A kezdő időpontot annak figyelembevételével határoztam meg, hogy a II. fejezetben részletezett folyamatokból kiindulva 2008-2009 előtt feltételezhetően nem volt tömeges igényérvényesítési szándék. A 2008-as dátumhoz hozzáadva az első- és másodfokú eljárás együttes tartamaként jelzett 2-4 évből a hosszabbat, a vizsgálandó időintervallum kezdő éveként 2012, kezdő időpontjaként pedig 2012. január 1. határozható meg. (vi) A vizsgálandó időszak záró időpontjaként ezért 2021. december 31-ét jelöltem meg, mert a 2020-2021-es felülvizsgálati határozatok nagyobb részét már jó eséllyel olyan ügyekben hozhatta a Kúria, amelyekben 2014 után, adott esetben évekkel később indult a per.

A meghatározott időszak miatt előfordulhatott, hogy a bíróságok egyes ügyekben már a 2018. január 1-től hatályos 2016. évi CXXX. törvény (új Pp.) alapján folytatták le az eljárást. Mindazonáltal a kutatási időintervallumot és a felülvizsgálati szakaszt megelőző első- és másodfokú eljárás jellemző időtartamát (beleértve a felfüggesztés időszakát is) alapul véve azt feltételeztem, hogy a perek nagy többségében a Pp.-t alkalmazták. E kérdés azért releváns, mert a kutatással érintett körbe vontam a végrehajtás megszüntetése és korlátozása iránt indított pereket, melyek szabályozási tartalma tekintetében eltér a régi és az új Pp. Ennek azonban nem volt kihatása e perek kutatásba vonására nézve. Előfordult, hogy az ügyek többségét kitevő felülvizsgálati határozatokban foglalt kérelem nem irányult a jogerős ítélet teljes körű felülvizsgálatára, csak annak egyes részeire, ezért a kúriai határozat az első- és másodfokú eljárásból csak a felülvizsgálati kérelem szempontjából releváns adatokat tartalmazza. Ennek ugyanakkor legfeljebb annyiban volt kihatása az ügy kutatási felhasználására, hogy az adatgyűjtés a határozatban rögzített, felülvizsgálati kérelem szempontjából releváns tényállásra és keresetre korlátozódott. A kúriai és országos lefedettségű alapkutatás további hozadéka a peres eljárások ténybeli alapjait jelentő adatok kigyűjthetőségének és bemutathatóságának lehetősége. E tényekkel kapcsolatos hipotéziseket nem fogalmaztam meg, legfeljebb közvetve, amennyiben azt feltételeztem,

hogy az érvényesített jog változására a ténybeli alapok változatlansága mellett került sor, mindazonáltal meglátásom szerint az adatösszesség rendszerezése és ismertetése hozzájárul a pertípus sajátosságainak minél részletesebb bemutatásához. Ugyancsak lehetővé vált az eljáró bíróságokra vonatkozó adatok rendszerezése és elemzése, egyúttal a IV. fejezetben ismertetett statisztikai számokkal való egybevetése.

A kúriai határozatok releváns adatainak kigyűjtése, összesítése és elemzése időben megelőzte a Fővárosi Törvényszéken folyamatban volt peres eljárásokra vonatkozó alapkutatót. Természetesen a Fővárosi Törvényszéken folyamatban volt peres eljárásokban érvényesített jog vizsgálata alapján kigyűjtött és elemzett adatok e bíróság hatáskörére és illetékességére tekintettel nem tekinthetők országos reprezentativitással bíróknak, és ezt a körülményt a gyűjtendő adatok kategorizálásának meghatározása során figyelembe kellett venni. Mindazonáltal a kúriai adatgyűjtés során is egyértelművé vált a Fővárosi Törvényszék felülvizsgálati eljárással érintett ügyeinek felülreprezentáltsága (ilyen értelemben a kúriai kutatás a törvényszéki előzménye és oka is). A Fővárosi Törvényszék kiemelt szerepét e pertípusban alátámasztották a IV. fejezetben ismertetett statisztikai adatok és a III. fejezetben taglalt 2013-as és 2014-es OBH-elnöki beszámolók e tárgyú megállapításai is. A Fővárosi Törvényszéken lefolytatandó alapkutatót tehát leginkább ez a körülmény indokolta. A III. fejezetben kitértem arra, hogy 2014-ben a bíróságok valamennyi folyamatban lévő devizahiteles peres eljárást törvényi úton felfüggesztették. A felfüggesztésekre legnagyobb számban 2014. júliusában, a DH1 tv. hatályba lépését követően került sor. A Fővárosi Törvényszéken folyamatban volt eljárásokat érintő, különböző időpontokban és terjedelemben, de végül valamennyi érintett ügyre megadott kutatási engedély azokra a 2014. július 1. és július 31. között felfüggesztett perekre terjedt ki, amelyekben utóbb a bíróság ítéletet hozott. A felfüggesztést megelőzően előterjesztett keresetlevelekben és a felfüggesztés megszűnését követően meghozott elsőfokú ítéletekben rögzített keresetek egybevetése alkalmas eszköznek tűnt az érvényesített jog változására vonatkozó kutatási hipotézis ellenőrzésére. A két alapkutató között tehát alapvető különbség mutatkozik abban, hogy míg a kúriai egy teljes évtizedre és minden „devizahiteles per”-re, addig a törvényszéki a DH1 tv. alapján a jogszabály hatályba lépését követően felfüggesztett ügyek egy meghatározott csoportjára terjedt ki. Az utóbbi oka a fentiekén túl az is, hogy a bírósági ügyekbe történő betekintés engedélyezését

és annak mértékét meghatározzák a kutatás és annak feltételei biztosításához a bíróság számára rendelkezésre álló személyi és tárgyi feltételek. Összességében az adatgyűjtéssel és –elemzéssel érintett ügyeket azok, a kúriai vizsgálattal érintett perekkel egyező időszakban megkötött, összefoglaló elnevezéssel fogyasztói kölcsönszerződéseken alapuló, a Fővárosi Törvényszék Gazdasági Kollégiumában 2012. január 1. és 2014. július 31. napja között előterjesztett keresetlevelek alapján indult, majd 2014. július 1. és 31. napja között felfüggesztett, utóbb ítélettel befejezett perek teszik ki, amelyeket a keresetlevél beérkezését követően a bíróság „DH” megjelöléssel látott el és a Bírósági Integrált Informatikai Rendszerben (BIIR) devizahiteles perként tartottak nyilván, kivéve a nem fogyasztók által indított, a forint alapú szerződésen alapuló és a nem jogi képviselővel benyújtott keresetlevél alapján indult pereket, valamint a kizárólag viszontkeresetet elbíráló ítéletekkel zárult ügyeket és azokat, amelyekben nem állt rendelkezésre valamelyik vizsgálandó perirat. Ellentétben a kúriai és szélesebb adatbázist felölelő, az országos hatáskör miatt reprezentativitást tükröző ügyekkel, a törvényszékiek esetében nem tartottam indokoltnak a peres eljárások ténybeli alapjainak kigyűjtését. Szükségtelennek tartottam arra tekintettel is, hogy míg az eljárások jogalkotó által előírt kötelező felfüggesztése, mint a peres feleken, így az érvényesíteni kívánt jogot meghatározó felperesen kívüli körülmény lehetőséget adott a felfüggesztések előtt előterjesztett keresetlevelek és a felfüggesztés után folytatódó perekben meghozott ítéletekben érvényesíteni kívánt jogok egybevetésére, az érvényesíteni kívánt jog alapjául szolgáló tényeken, azok körén azonban nyilvánvalóan nem változtatott.

Mind a kúriai, mind a törvényszéki alapkutatás lefolytathatóságának feltétele volt az érvényesített jog tipizálása, vagyis előre meghatározott jogcímek, illetve keresettípusok alapján kellett a kúriai felülvizsgálati határozatokban, valamint a törvényszéki keresetlevelekben és ítéletekben rögzíteni, a fogyasztók által előterjesztett, illetve elbíralt keresetek tartalmát meghatározni az érvényesíteni kívánt jog alapján. A tipizálás alapján történő adatfelvétel oly módon történt, hogy az egyes keresettípusokat betűkódokkal láttam el és az érkekezés mellékletét képező táblázatos kimutatásokban „X” vagy egyéb betűjellel láttam el, amennyiben a kereset részét képezte az adott kategória. Valamennyi érintett törvényszéki ügy kapcsán keresetlevelenként és ítéletként külön-külön, de a könnyebb egybevetethetőség érdekében egymást követő sorban történt a jellel ellátott adatrögzítés. A kúriai határozatok esetén értelemszerűen kizárólag a felülvizsgálati határozatok alapján

történt az adatfelvétel. Általános adatrögzítési mód, hogy amennyiben az ügy besorolható valamely kategóriába és azon belül nincsen további tipizálás, azt „X” betűkód jelöli. Amennyiben az adott keresettípusnak van további, külön betűkóddal ellátott tipizálása, a táblázat ezt jelöli, így pl. a „PTK” kategóriában a színleltség megállapítására irányuló kereset esetében az „SZ” betűt. A keresettípuson belüli további tipizálás hiányában az adott kategóriába sorolást „X” betű jelöli. Ha a kereset nem sorolható valamely kategóriába, a rubrika üresen marad. Az érvényesített joghoz tartoznak a keresetek általános jellegű minősítését tartalmazó oszlopok is (látszólagos keresethalmazat, érvénytelenség, végrehajtás megszüntetése és korlátozása iránti per). A törvényszéki táblázat ebben annyiban tér el a kúriaitól, hogy nem tartalmazza a (járásbírói hatáskörbe tartozó) végrehajtási perek-kategóriát. Az egyes keresetfajták külön kategóriaként feltüntetését az ismertetett kúriai jogalkalmazási iránymutatások és saját jogalkalmazói tapasztalataim alapján végeztem el, azt feltételezve, hogy az így meghatározott kategóriák együttesen lefedik az előterjesztett keresetek nagy többségét, akár 90%-os nagyságrendben, a teljes körű rögzítést és besorolást pedig biztosítja a kúriai és törvényszéki ügyekben egyaránt alkalmazott „minden egyéb” oszlop. A törvényszéki kategóriák a kúriai kategóriákhoz képesti eltéréseket mutatnak, amelyet alapvetően a törvényszéki elsőfokú hatásköri szabályok indokoltak. A kúriai határozatoknak a felülvizsgálat alapjául szolgáló tényállásából a peresített szerződés típusára, céljára, a zálogjogi biztosítékra, a szerződéskötés évére, a kirovó pénznemre és a szerződés megszűnésének módjára vonatkozó adatok rögzítésére került sor. A közzétett és anonimizált kúriai határozatok többsége feltünteti az eljáró első- és másodfokú bíróságokat (az egyetlen kivételt a VH-perekben meghozott határozatok jelentik), amely lehetővé tette a bírósági fórumok adatolását és az összesített adatok egybevetését a statisztikai fejezetben ismertetett adatokkal.

A kúriai és törvényszéki táblázat egyaránt az értekezés külön melléklete. A kúriai ténylegesen 10 db táblázat összessége, amely évenkénti bontásban tartalmazza a rögzített adatokat 2012-től 2021-ig. A rögzített adatok sorrendje oszloponkénti bontásban: a határozat saját használatú sorszáma, a kúriai ügyszám, az eljáró bíróságokra vonatkozó adatok, a keresetekre vonatkozó általános adatok, a rögzített tények, végül a keresetekben érvényesített jog. Saját sorszámmal az egyszerűbb hivatkozhatóság végett láttam el az

ügyeket. Valamennyi sorszámozás újraindul évenként. Így pl. ha az elemzés során a 2017-es táblázatban szereplő Pfv.VI.22.062/2016/5. számú határozatra utalok, mivel annak 2017-en belüli sorszáma a 22-es, 22/2017-esként hivatkozom rá. A törvényszéki adatokat egyetlen táblázat tartalmazza, mely évenkénti differenciálás nélkül, a keresetlevelek lajstromozás folytán ellátott ügyszámbeli emelkedő sorrendjében tartalmazza az adatokat, minden ügyben két sorban, a kezdő (keresetlevél) és ítéleti ügyszám feltüntetésével. A rögzített adatok sorrendje oszloponkénti bontásban és minden ügy mindkét sorára azonosan: az ügy keresetlevélre és ítéletre egyaránt irányadó saját használatú sorszáma, ezt követően a keresetekre vonatkozó általános adatok, majd a keresetekben érvényesített jog. A saját sorszámmal ellátást itt is az egyszerűbb hivatkozhatóság indokolta.

A kúriai kutatás eredményeiből az ügyvolument illetően két tényt emelek ki. Az egyik, hogy az évenkénti bontásban és összesített ügyszámában egyaránt markánsan eltérő 2012-16 és 2017-21 közötti időszak között szignifikáns különbség mutatható ki az eljárás elsőfokú bíróságokban: az első időintervallumban a bíróságok egyharmada volt törvényszék és kétharmada járás- és kerületi bíróság, ezzel szemben a másodikban háromötödük törvényszék, kétötödük pedig járás- és kerületi bíróság. Ez utóbbi összesített adat önmagában – de egyébként a további elemzésekkel megtámasztva is – abba az irányba mutat, hogy a vizsgált időszak második felében rendkívüli mértékben megnőtt a régi Pp. 23. § (1) bekezdésének k) pontja szerinti és törvényszéki hatáskörbe tartozó tisztességtelenségi kereseteken alapuló, felülvizsgálati eljárással zárult ügyek száma és aránya. Az ügyek területi koncentrálódására vonatkozó 4. hipotézis kapcsán releváns összevont adat szerint a központi régió a teljes időszakban a kúriai ügyérkezés 53,21%-át adta. Ezen belül is változás, illetve hangsúlyeltolódás mutatható ki 2012-16 és 2017-21 között: az első 5 év összevont adata 70,35%, melyhez képest jelentős csökkenés a második 5 év 50,92%-os aránya, továbbá míg az első időszakban az FT és az illetékességi területén működő kerületi bíróságok tették ki a teljes ügyérkezés 67,74%-át, a BKT pedig elhanyagolható (1,61%-át), a második időintervallumban az összesített adathoz képest is nagyobb arányban csökkent az FT részesedése (40,83%), jelentősen nőtt ugyanakkor a BKT-n indult ügyeké (10,09%). Az 1. hipotézis fennállását igazolja, hogy a 2012-2016-os 80 db ügghöz képest 6,25-szörös növekményt jelentő 2017-2021-es időszakban a 12 db kereseti kategóriából mindössze 3 db-ban mutatható ki 50% alatti változás (növekedés

vagy csökkenés a teljes ügyszámhoz viszonyított %-os arányban). 3 db keresettípusban történt a legnagyobb arányú növekedés 2017-21-ben 2012-16-hoz képest: az árfolyamkockázati tájékoztatás 2012-16-os 2,5%-os arányával szemben 2017-21-ben 29,8%-os az adat (a növekedés mértéke 11,92-szeres); a ténytanúsítványos kikötés 2012-16-os időszakbeli hiányával szemben 2017-21 között e petitum aránya 34,8%; végül a szerződés létre nem jöttének megállapítása iránti keresetek 2012-16-os 2,5%-os aránya 2017-21-re 18,4%-ra nőtt (7,36-szoros növekedés). A 2. hipotézis első része az árfolyamkockázati tájékoztatás hiányára vagy elégtelen voltára alapított igényérvényesítés 2014 utáni uralkodóvá válását állította. Ez az adatok alapján a vizsgált időintervallum második felének utolsó éveiben következett be, mégpedig évről évre növekvő arányban. A 2. hipotézis második részét (a 2014-től kötelező kereseti többlettartalom előterjesztése alóli mentesülésre alkalmas alternatív jogcímek előterjesztése) két keresettípus tömeges előfordulása bizonyítja. A 2012-16-os időszakban nem kimutatható, jogkövetkezményi kereset előterjesztésével nem járó ténytanúsítványos keresetek 2017-ben már jelentős arányt képviseltek, 2018-19-ben pedig e két év leggyakoribb keresettípusát. A másik keresettípust a pénzügyi teljesítéssel nem járó és más keresetbe nem tartozó általános szerződési feltételek tisztességtelenségén alapuló érvénytelenségének megállapítására irányuló perek jelentik. Az adatok és tendenciák meglátásom szerint meggyőzően igazolják a 2. hipotézis mindkét részét, a kúriai határozatból pedig az is megállapítható, hogy míg az árfolyamkockázati tájékoztatással kapcsolatos kereset fokozatosan és a teljes vizsgált időintervallum utolsó negyedében vált dominánssá, addig a DH2 tv.-ben előírt jogkövetkezményi kereset előterjesztését nem igénylő keresetek tömeges előterjesztésével kapcsolatos határozatok jellemzően 2018-19-asok, vagyis időben behatároltabbak. A 3. hipotézis kúriai kutatásra vonatkoztatható része, hogy a fogyasztói igényérvényesítés 2014 után döntően a jogalkotással nem rendezett érdeksérelmek orvoslására irányult. E vonatkozásban annak van relevanciája, hogy mire terjedtek ki a DH törvények alapján megejtendő elszámolások. A jogalkotással rendezett keresetek az időszak második felében egyértelműen marginalizálódtak. Ezzel szemben az ex nunc hatályú forintosítás miatt a szerződéskötés és a konverzió között időszakot nem érintő DH3 tv. tartalmával egyenes összefüggésben egyre növekvő arányt tett ki az árfolyamkockázat peresítése. Ez önmagában bizonyítja a 3. hipotézist, legalábbis annak az érvényesített joggal igazolható szegmensét.

Az, hogy a törvényszéki kutatásba bevont ügyekben előterjesztett keresetek szinte kivétel nélkül érvénytelenségek, vagy azok is, abban semmi meglepő nincsen, hiszen törvényszéki elsőfokú ügyekről lévén szó, a Fővárosi Törvényszék hatáskörébe két régi Pp.-rendelkezés alapján tartozhatott devizahiteles per, mégpedig a 23. § (1) bekezdésének k) pontja szerinti speciális hatásköri szabály alapján (a tisztességtelen szerződési feltételek érvénytelensége tárgyában indított perek), valamint az e bekezdés a) pontjában foglalt általános rendelkezés értelmében. A kinyert adatok alapján egyértelmű, hogy a perek döntő többsége a régi Pp. 23. § (1) bekezdésének k) pontja alapján, vagy az alapján is tartozott törvényszéki hatáskörbe. Ezt támasztja alá, hogy mindössze 2 db ügy keresetlevele nem tartalmazott valamilyen, előre meghatározott kategóriába sorolható, tisztességtelenségen alapuló érvénytelenségi keresetet. Véleményem szerint egyaránt a hatásköri szabályokkal magyarázható az „ÁF” betűkóddal ellátott keresetek nagy aránya a keresetlevelekben és későbbi számottevő csökkenése. A keresettípusok előzetes meghatározása nélkül az adatgyűjtés nem lett volna lefolytatható, valószínűsítettem azonban, hogy a „máshova nem sorolható” kategóriák valamelyike, vagy akár mindegyik felvethet további kérdéseket. A „ME” keresetlevelekben 6%-os és ítéletekben 2,3%-os aránya elhanyagolható mértékű, ami azonban nem mondható el az „ÁF” kategóriáról. Azzal együtt, hogy e keresettípus a keresetlevelekben 45,9%-ot tett ki, az ebbe tartozó keresetek olyan mértékig különbözőek voltak, hogy további differenciálásuk nem volt lehetséges. Egyetlen közös nevezőjük az volt, hogy a peres felek között létrejött szerződés valamelyik rendelkezésének tisztességtelenségét állították egyik további keresettípusba sem sorolható tartalommal vagy kikötésre vonatkozóan. A keresetlevelekben való megjelenés nagy számára lehetséges magyarázatként adódik az a, saját jogalkalmazásom során a tárgyalóban gyakran hallott jogi képviselői érv, miszerint kizárólag azért támadták a szerződések egyes kikötéseit, hogy „a per biztosan törvényszéki hatáskörbe tartozzon”. Ezt a szándékot látszik igazolni, hogy az adatokból kitűnően a per során – a törvényszéki hatáskör rögzülését követően – e keresetek jelentős részétől elálltak, azokat nem tartották fenn; az ítéletekben 27,8%-os arány mindenképpen számottevő csökkenés a keresetlevelekhez képest.

A törvényszéki kutatásban az egyes keresettípusok közül 4 db esetében mutatható ki növekedés az ítéletekben a keresetlevelekhez képest, ezekből az árfolyamkockázati és a ténytanúsítványos keresetek számának és arányának növekedése a szignifikáns. A keresetlevelekben előterjesztett, árfolyamkockázati tájékoztatás hiánya vagy elégtelen

volta miatti tisztességtelenségen alapuló érvénytelenségi keresetek száma több mint a kétszeresére nőtt az ítéletekben, egyszersmind messze a leggyakoribb keresettípussá vált. Ennél is nagyobb arányú azonban a ténytanúsítványos tisztességtelenségi keresetekben kimutatott emelkedés. E két keresettípus növekedésének szignifikáns aránya meglátásom szerint meggyőzően igazolja a 2. hipotézist, melynek teljesülése kapcsán legfeljebb annyi kérdés fogalmazható meg, hogy a ténytanúsítványos keresetek tömegessé válását kizárólag a DH2 tv. 37. §-ában előírt kötelezettség alóli mentesülés szándéka indukálta-e, vagy abban a felperesek személyi viszonyaiban bekövetkezett változás is közrehatott (a szerződés pénzügyi intézmény általi felmondása, az elrendelt vagy kilátásba helyezett végrehajtás stb.). Ez utóbbi azonban legfeljebb a változás magyarázatát árnyalja, tényének megállapíthatóságát nem befolyásolja. Az adatokból kiolvasható tendenciák egyértelműen bizonyítják az 1. hipotézis fennállását is. A két időállapot közötti, az érvényesített jogban kimutatható dinamikát, ezáltal annak heterogenitását ugyanis egymástól függetlenül több adat is meggyőzően alátámasztja, melyekből kiemelem, hogy a 133 db ügyből mindössze 6 db ügyben, azaz a perek 4,5%-ában mutatható ki teljes azonosság a keresetlevélben előterjesztett és az ítélettel elbírált keresetek között, tehát az ügyek 95,5%-ában következett be valamilyen tartalmú keresetváltogatás és/vagy keresettől történő részbeni elállás.

A VI. fejezet („Jogalkotás és peres igényérvényesítés: A peres eljárások folytatódása egyben a jogalkotás eredménytelenségének bizonyítéka?”) a 3. hipotézisben foglaltak igazolására szolgál, melynek eszköze a releváns jogalkotási termékekből megállapítható jogalkotói szándék feltárása. Az értékezésnek nem tárgya a devizahiteles jogalkotás átfogó értékelése, tárgya azonban annak a kérdésnek a vizsgálata, hogy kimutatható-e összefüggés a perek 2014 utáni folytatódása és a releváns törvényi tartalom között, közelebből annak bizonyítása, hogy a fogyasztói igényérvényesítés 2014 után döntően a jogalkotással nem rendezett érdeksérelmek orvoslására irányult. Ehhez szükséges annak megfogalmazása, hogy miben áll a fogyasztói érdeksérelem és azzal mennyiben képeznek vagy nem képeznek közös halmazt az elfogadott törvények, azok tartalma mennyiben irányult az érdeksérelmek orvoslására. Ennek kapcsán meglátásom szerint – a devizahiteles jogalkotás tartalmától függetlenül, quasi „absztrakt jogalkotói célként” – meg kell határozni, hogy a deviza alapú fogyasztói kölcsönszerződések jellegadó sajátosságaira tekintettel mely törvényi szabályozási tartalom esetén tekinthetjük a devizahiteles jogszabályokat a



kérdéskört átfogóan és végleges jelleggel rendezőnek. Ez alatt azt értem, hogy mivel a devizaalapú kölcsön- és lízingszerződések jellegadó sajátosságaiból eredően a fogyasztó köteles minden, a deviza alapúságból eredő esetleges többletköltség (így az árfolyamrés, az árfolyamváltozásból eredő, valamint minden további, a devizaalapúság miatt és kapcsán felmerülő díj és költség) megfizetésére, e többletköltségek fogyasztó részére történő visszatérítése kizárólag akkor tekinthető teljes körűnek és lezártnak, vagyis a fogyasztói érdeksérelmeket teljes egészében kiküszöbölőnek, amennyiben valamennyi, az őt a devizaalapúság folytán terhelő és a szerződéskötéstől a (jogalkotással előírt, a pénzügyi intézménnyel esedékes) elszámolásig terjedő időszakban ténylegesen felmerült és megfizetett többletköltségre vonatkozik. Az „absztrakt” jogalkotási tartalom felvázolásához képest állapítható meg, hogy az azzal egybevetett „konkrét”, ténylegesen elfogadott szabályozási tartalom mennyiben küszöbölte ki a fogyasztói érdeksérelmeket.

A „konkrét jogalkotói szándék” meghatározásához, a felvetett kérdések megválaszolásához, a DH törvények peres eljárásokra gyakorolt hatásának vizsgálatához szükséges e jogszabályok releváns tartalmának kiemelése (részletes ismertetésük a III. fejezet része), továbbá a kapcsolódó indokolások ismertetése. Ezekből, valamint a 2014-es jogalkotási hullámot megelőzően elfogadott, az Országgyűlés Alkotmányügyi, igazságügyi és ügyrendi bizottságának a 2002-2010. közötti lakossági deviza-eladósodás okainak feltárásáról, valamint az esetleges kormányzati felelősség vizsgálatáról szóló, országgyűlési határozattal elfogadott jelentéséből meglátásom szerint egyértelműen az a következtetés adódik, hogy a devizahiteles jogalkotási termékek nem irányultak a fogyasztói eladósodást kiváltó valamennyi tényező szerződéskötésig, vagyis ex tunc hatállyal történő utólagos kiküszöbölésére. A jogalkotó a fogyasztói terhek mintegy 80%-át kitevő, a törvényi úton történő forintosítással érintett szerződések esetében a szerződéskötéstől a forintosításig terjedő időszakban felmerült árfolyamkülönbséget visszatérítéséről nem rendelkezett, az esetleges fogyasztói érdeksérelmek kiküszöbölését egyéni peres jogvita keretei között hagyta. (Azzal a törvényhozó tisztában volt, hogy a fogyasztói igényérvényesítés döntő többségében valamilyen mértékű érvénytelenség megállapítására irányul; ezt igazolja, hogy kizárólag az érvénytelenségi kereset kapcsán írt elő többletkövetelményt, nevezetesen a jogkövetkezményi kereset előterjesztését.) Ez utóbbira semmilyen utalás nem található sem a törvények normaszövegében, sem az indokolásokban, azonban a „törvényhozói hallgatás” egyenes következménye. Nem ebben

a fejezetben, hanem a jogalkotásról és jogalkalmazásról szólóban térek ki rá, de ezzel összhangban foglalt állást a Kúria, amikor egyes, az árfolyamkockázat peresíthetőségét éppen a jogalkotással történő rendezésre hivatkozással kizáró, a Fővárosi Ítélőtábla által meghozott permegszüntető határozatokat hatályon kívül helyezte.

A VII. fejezetben („A perek megindításának szükségessége és az érvényesített jog tartalma a felvázolt háttér tükrében”) azt taglalom, hogy szükségszerű volt-e a deviza alapú szerződések fogyasztók általi peresítése, amennyiben pedig a kérdésre igenlő válasz adható, akkor a megjelölt érvényesített jog volt-e az alkalmas eszköz a fogyasztói érdekek védelmére? Véleményem szerint a szerződéskötések többségének 2007-2008-as és a forintosítás 2015-ös időpontja között eltelt 7-8 éves időszakban döntően árfolyamkülönbözeti teherként felhalmozódott fogyasztói többletterher alóli legalább utólagos mentesülés szándéka szükségszerűen eredményezte a devizahiteles perek megindítását és tömegessé válását. Ezt erősítő tényező volt, hogy a hatáskörrel rendelkező szabályozó, felügyeleti és perindítási jogosultsággal rendelkező szervezetek egyike sem értékelte gyakorlati lépéseket igénylő súlyú problémának a növekvő lakossági eladósodást. Ugyancsak a perindítás irányába hatott, hogy az állami szabályozás eleinte csak ex nunc hatályú, a jogszabály- vagy annak módosítása hatályba lépésével egyidejűleg, illetve azt követően megkötött kölcsönszerződések tartalmát érintette, értelmezte. Nem volt azonban szükségszerű a fogyasztók által érvényesített jog, amely általánosságban meghatározva az érvénytelenséget. Meglátásom szerint a sporadikusan előforduló bírósági úton történő szerződés-módosításra irányuló keresetek kúriai elbírálásából nem következik, hogy a forintosításig lett volna dogmatikai akadály a bíróság általi szerződésmódosításnak, ennek keretében pl. a forintosításnak. A devizahiteles perek tekintetében meglehetősen turbulens 2010-es években e tárgyban publikált jogirodalom különböző szerzői, különböző időpontokban lényegében egységesen e kereset előterjesztése mellett foglaltak állást, vagy legalábbis arra mutattak rá, hogy ez volna (lett volna) az alkalmas eszköz a fogyasztói érdeksérelem kiküszöbölésére. Végül a VIII. fejezet összefoglaló jelleggel tartalmazza az értekezés főbb megállapításait.

## V. Új és újszerű tudományos eredmények

A jelen dolgozat az első, amely egyedi ügyek vizsgálata – a nyilvánosan közzétett anonimizált határozatok és bírósági kutatási engedély – során megismert peres iratok tartalma alapján fogalmaz meg általános jellegű megállapításokat a mintegy másfél évtizede indult devizahiteles perekről, azok ténybeli alapjairól és a keresetekben érvényesített jogokról. A peres alapadatok ellenőrizhető módon történő bemutatása önmagában újszerű, az e tartalomból kiolvasható főbb tendenciák ismertetése pedig hozzájárul e pertípus megismeréséhez. Továbbá mivel e perek ténybeli alapja a rendszerváltozás óta eltelt időszak legnagyobb hitelválsága, a kutatással érintett időintervallum és egyéb meghatározott szempontok miatt lehetőség adódott a tárgybeli jogszabályok és jogalkalmazási iránymutatások érvényesített gyakorolt hatásainak kimutatására is. Ennek köszönhetően és eredményeként a következő, mind az alapkutatások összegző adataival, mind a háttérnek tekinthető tényekkel (ügyszorgalmi adatok, jogalkotás, kúriai és EUB-jogalkalmazás stb.) alátámasztottan felvázolhatók a pertípus legfontosabb jellemzői. A perek fogyasztók általi megindítására a 2008-as pénzügyi válságot követően került sor, alapvetően a hitelállomány döntő részét kitevő, 2004 és 2009 között megkötött svájci frank-alapú szerződések tárgyában, e szerződések részleges vagy teljes érvénytelenségének bírósági megállapítása céljából. (Az érvényesített jog annyiban mindvégig homogénnek tekinthető, hogy valamilyen érvénytelenségi okon alapult. Ehhez képest variábilisabb volt a 2014-es jogalkotás, lévén, hogy az ex lege és törvényi vélelem alapján fennálló semmisség mellett alkalmazta a szerződés-módosítást is. Ez utóbbi nem mutatható ki szignifikáns mértékben a keresetekben.) E perek tömegessé válását nagymértékben elősegítette a régi Ptk. 2012-es módosítása, amely lehetővé tette az érvénytelenség megállapítására irányuló kereset előterjesztését a jogkövetkezménye levonására irányuló kereset előterjesztése nélkül. (Lényegében ez volt az egyetlen, 2014 előtt elfogadott és a peres igényérvényesítésre kiható jogszabály-módosítás, minden további a lakossági eladósodás átmeneti kezelésére, vagy a kötelemtől való kedvezményes szabadulás elősegítésére irányult.) A 2014-es jogalkotási hullámot megelőzően a keresetek többsége egyes fogyasztói terheket eredményező szerződéses kikötések (árfolyamrés, egyoldalú módosítás), vagy a szerződés teljes érvénytelenségének megállapítására irányult,

az utóbbi a régi Ptk.-ban meghatározott semmisségi okokra, vagy az 1996. évi CXII. törvény (régí Hpt.) szerinti szankciós semmisséget előíró rendelkezéseire alapítottan.

A 2014-es jogalkotási hullám néhány éves viszonylatban nem eredményezte a perek számának csökkenését, változást hozott azonban az érvényesített jogban. A 2014 utáni időszakban a fogyasztók egyre kevésbé hivatkoztak a korábban gyakori érvénytelenségi jogcímekre, ezzel szemben mind gyakoribbá vált a jogalkotással nem rendezett árfolyamkülönbözeti teherre vonatkozó árfolyamkockázati tájékoztatás hiányára vagy elégtelen voltára alapított igényérvényesítés. A másik feltűnő változás a pénzügyi teljesítéssel nem járó szerződéses kikötések mind gyakoribb peresítése, amely egyértelmű összefüggésben áll a 2014-ben törvényben előírt jogkövetkezményi kereset-előterjesztési kötelezettséggel. A bírói gyakorlat e keresetek esetében nem követelte meg a jogkövetkezményi kereset előterjesztését, az e kereseteken alapuló perek számának látványos növekedése azonban nem kizárólag a törvényi kötelezettség alóli mentesülésre irányuló szándékkal összekötött igényérvényesítéssel függhet össze; legalább olyan hangsúlyos tényező, hogy mivel e keresetek a végrehajtás során esedékes elszámolásra és egyéb cselekményekre (pl. értékesítésre) vonatkozó kikötéseket támadták, azokat a felperesi oldalon bekövetkező tényhelyzetbeli változás (a szerződés felmondása, végrehajtás indítása) is indukálhatta. E keresetek száma a kúriai kutatás időintervallumának utolsó éveiben csökkenő tendenciát mutatott.

A perek alapvető jellemzője központi régióbeli koncentrációjuk. Önmagában sem e régió Magyarország összlakosságához viszonyított aránya (a vizsgált időszakban mindvégig kb. 30%), sem az alperesi székhelyre alapított általános illetékességi szabály (a pénzügyi intézmények székhelye döntő többségében Budapesten volt és van) nem indokol ilyen mértékű területi egyenlőtlenséget, már csak az illetékességi szabály 2014. január 1-től hatályos módosítása okán sem.

## **VI. A disszertáció témakörében megjelent publikációk**

Kis Tamás: A devizahiteles pereket meghatározó eljárásjogi keretek változásairól. In: Gazdaság és Jog, 2024/7-8., 38-48. o.

Kis Tamás: Egy „átlagos” devizahiteles per az érvényesíteni kívánt jog tükrében. In: Ember és Jog, 2024/1., 81-106. o.

Kis Tamás: Folytatódó devizahiteles perek – Eredménytelen jogalkotás? In: Jogtudományi Közlöny, 2025/2., 84-91. o.

Kis Tamás: A semmisség hivatalbóli észlelésének kötelezettsége és keretei a devizahiteles perekben. In: FORVM Publicationes Doctorandorum Juridicorum Szeged, XIV. évfolyam, megjelenés alatt.

Kis Tamás: A jogalkotási és bírósági úton történő szerződésmódosítás egyes kérdései, különös tekintettel a devizahiteles perekre. In: Közjegyzők Közlönye, 29. évfolyam, megjelenés alatt.

Dr. Kis Tamás